

”בימים ההם
בזמן הזה“

דעת פרת

כתב עת ליצירה
צעירה, ישראלית, יהודית וציונית מתחדשת

גליון 5 | כסלו התשע"א | דצמבר 2010

עין פרת בוגרים
המדרשה למנהיגות חברתית
EIN PRAT - THE ACADEMY FOR LEADERSHIP

גיליון חלקי

”בימים ההם
בזמן הזה”

הצטרף כמנוי וקבל את הגיליון המלא עד הבית!

בואו להרחיב

את מעגל המנויים של דעת פרת
רכשו מנוי שנתי לארבעה גיליונות
בעלות של 40 ש”ח בלבד, כולל משלוח.

דעת פרת
כתב עת ליצירה
צעירה, ישראלית, יהודית וציונית מתחדשת

”העומסים חוברים יריעה לאחותה, שתמיד היא אחרת ותמיד היא אותה”

בימים ההם בזמן הזה. בחנוכה תש”ע הבשילו מחשבות למעשים וייסדנו במה ליצירה צעירה, ישראלית, יהודית וציונית מתחדשת. מאז ראו אור ארבעה גיליונות של כתב העת שלנו – ‘דעת פרת’, בהם העברנו את בית המדרש שלנו מהפכה של ממש: התלמידים בו הופכים ליוצרים!

שתי גישות ליוצרים. ר’ אליעזר מעיד על עצמו שמעולם לא אמר דבר שלא שמע מרבותיו. לעומתו, דן פגיס בשירו ‘שיחה’ מלמד אותנו כי ארבעה שוחחו על האורן, אך האחד והמיוחד הוא זה שלא שוחח עם חבריו או עם עברו, אלא זה שחידש: ‘היכה שורש, הושיט ענפים ורשרש’.

ש. שלום (שלום-יוסף שפירא, 1904-1990) מציע דרך שלישית המשלבת בין ישן לחדש. הוא מציע כי ‘יש צורך לעמס’, להמשיך ובעיקר להעשיר ולאתגר את היצירה מהמקום ומהזמן בו היוצר פועל. בכך, היוצר אינו מבטל את מה שקדם לו ונתונה לו החירות להוסיף.

ברוך דבריו של ש. שלום אנו חברי המערכת, מזמינים אתכם להצטרף למשפחת המנויים של כתב העת ולקבל את גיליונות ‘דעת פרת’ ישירות לבתיכם.

נודה בהזדמנות זו לכל חברי צוות המדרשה הצועדים עמנו שכם אל שכם במסע. נברך את אסף לסנר ולימור ברוכי על הצטרפותם למערכת כתב העת.

וכן, נברך בברכה מיוחדת את חברנו עמיחי וסרטיל לרגל אירוסיו עם לירן גדיש.

ואתכם היוצרים והקוראים היקרים, נברך כי יחד נמשיך להגדיל היצירה ולהאדיר, ‘ולמעלה מזה - לאהוב’. המערכת.

ולמעלה מזה - לאהוב/ ש. שלום

אין צורך להרוס.

ההורסים סופם להתחיל מחדש

ותלילה לחזור במעגל הנואש -

יש צורך לעמס.

העומסים חוברים יריעה לאחותה,

שפתמיד היא אחרת ותמיד היא אותה.

יש צורך לצרף את עצמו עד הסוף

ולמעלה מזה - לאהוב.

תוכן

1	תמיד יובל סימונס
2	זכרון עבר והווה רגב בן דוד
4	כסות הכל פולינה סקלארבסקי
5	לבוקר הזה היה ריח של גשם שחר מט.
8	בין קינה עתיקה לשירה חדשה אלירן זרד
10	אריג, ערגה והריגה מירית בת חורין
11	ראיון עם ד”ר מיכה גודמן לימור ברוכי
14	קדושת בית המדרש וקדושת בית הכנסת אסף פילה
17	לא תעשה לך מתן שורק
18	עם ישראל: עם נבחר בזמן הזה פולינה סקלארבסקי
20	הלל, שמאי ומדינת ישראל ק’ נודד
23	המתודולוגיה של היהדות מתן לקס

המערכת (לפי סדר א-ב)

אפלאום קרן (רכזת בוגרים)

בן-טובים אדיר (אלול ג’, אלון)

ברוכי לימור (המשך ז’)

וסרטיל עמיחי (אלול ג’, אלון)

לסנר אסף (המשך ו’)

מווד נעמה (אלול ג’, אלון)

סקלארבסקי פולינה (רכזת המשך ח’)

פילה אסף (אלול ג’, יער)

עריכה לשונית: לאה צחור (אלול ב’, אלול ג’, יער)

עיצוב השער: שלומית וסרטיל

גרפיקה: חמוטל לורנס

דעת פרת | כתב עת ליצירה צעירה, ישראלית,

יהודית וציונית מתחדשת | מיסודה של מדרשת

‘עין פרת’ למנהיגות חברתית

תגובות, הערות והארות נא לשלוח לכתובתנו:

daatprat@gmail.com

בין קינה עתיקה

לשירה חדשה: ביאליק על בית המדרש

אלירן זרד

בית המדרש, כרעיון וכעיקרון תרבותי היסטורי, הוא הנושא שעמד במוקד סמינר הבוגרים האחרון של המדרשה. הסמינר הוקדש ללימוד על בית המדרש, על מקומו ועל תפקידו בהיסטוריה היהודית, ולמחשבה השקפתית על מקומו של בית המדרש שלנו בתוך שרשרת דורות הלומדים. הנחת היסוד של הסמינר הייתה שההיסטוריה היהודית מעוצבת ומונעת במידה רבה על ידי רעיונות ומעשים שנרקחים בבית המדרש, על ידי לימוד ופירוש מחודש של מקורות התרבות והאמונה היהודית, כניסיון בלתי פוסק לשאוב מבארות ה'ימים ההם' ולתת להם הגשמה חיונית ומעשית 'בזמן הזה'.

חלק גדול מההשראה ליצירת סמינר הבוגרים הגיע מכתביו ושיריו של חיים נחמן ביאליק, גדול משוררי תחיית הרוח העברי של תחילת המאה העשרים, שהיטיב לראות את עומק הרעיון האדיר הזה. רעיון שהיה המסד לתרבות ולהיסטוריה היהודית משך אלפיים שנה:

”אומה משונה זו, ששמה ישראל, על אפם ועל חמתם של כל גלגולי המאורעות המתרגשים ובאים אליה יום-יום ושעה-שעה זה אלפים שנה לטורדה מעולמה ולעקור אותה מאווירה ומשרשי חייה... שעבדה את גופה ואת נפשה למלכות-הרוח שעבוד עולם... בגבולותיה של מלכות זו יצרה האומה הישראלית את ראשי קנייניה ומוסדותיה הלאומיים, שקיימוה בעוני במשך אלפים שנות נודים ושמרו על חרותה הפנימית בעבודתה החיצונית... בית-הספר הלאומי בכל יצירותיו: החדר, הישיבה, בית-המדרש – אלה היו מבצרינו האיתנים ביותר בימי מלחמתנו הארוכה והקשה על קיומנו ועל זכות קיומנו בעולם בתור עם נבדל ומיוחד בין העמים.”^[1]

רעיון בית המדרש בתרבות היהודית הגיע לשיאו בתקופת בית

תואם את צרכי הדור החדש. את שירו 'על סף בית המדרש' (ששמו הושאל להיות כותרת הסמינר) הוא כותב ערב ט' באב, יום חורבן הבית. מתוך כאב רב הוא עוזב את בית המדרש הישן, החרב, אך בלבו שאיפה ליסודו מחדש בגרסה עדכנית, כזו שתתאם את רוח זמנו:

לא תמוט, אהֵל שֵׁם! עוד אֶבְנֶנָּךְ וְנִבְנֶיֶת,

מְעַרְמוֹת עֶפְרָךְ אַחֲזֶה הַפְּתָלִים;

עוד תִּבְלָה הַיְכָלוֹת, פְּאֶשֶׁר בְּלִיַּת

בְּיֹם הָהָס רָב, בְּנֶפֶל מְגֻדְלִים.

וּבְרַפְאֵי אֶת-מִקְדָּשְׁ יְיָ הֶהְרוּס –

אַרְחִיבָה יְרִיעוֹתָיו וְאֶקְרַע לוֹ חִלּוֹנָי,

וְהִדַּף הָאוֹר חֻשְׁכַּת צְלוֹ הַפְּרוֹשׁ,

וּבְעָלוֹת הָעֵנָן יַבֵּד כְּבוֹד אֲדֹנָי;

וְכָאוּ כָל-בָּשָׂר לְמִקְטָנָם וְעַד-גְּדוֹלָם,

כִּי יִבָּשׁ חֲצִיר, נִבָּל צִיץ – וַיֵּי לְעוֹלָם!^[4]

במידה רבה אני רואה בבית המדרש שלנו באלון את הגשמת שאיפתו וההיענות לקריאתו של ביאליק לנקות את הפיח מעל הכתלים, לפתוח את החלונות, להסיר את האבק מעל הספרים ולגדל שוב את לימוד התורה של כל בני העם, והפעם כאן- בארץ ישראל. הדורות האחרונים עברו תהפוכות גדולות והדור הזה, שלנו, מתמודד עם שאלות גדולות ועם חסך רוחני עמוק. אנחנו מחפשים לעצמנו תשובות על אסון השואה והלם התקומה, על מציאות של איום קיומי ומאבק מתמיד ושוחק, על אנטישמיות בלבוש חדש, ליברלי, ועל התבוללות של חלקים גדולים בעם, לא רק בניו יורק, אלא גם בתל אביב.

בית המדרש שלנו נותן תשובה לשתי דילמות גדולות עמן מתמודד הדור שלנו בשתי חזיתות: מצד אחד, מבחינת הקשר של העם למקורותיו, ההולך ומתרופף, נועד בית המדרש להוציא את הבלעדיות על ארון הספרים היהודי והפרשנות לתורה מידי הזרם האורתודוקסי. מן הצד השני, מבחינת הכנסת חיים חדשים ומילוי החלל הרוחני העמוק ממנו סובלת הציונות הכללית החילונית, יכול בית המדרש להחיות מחדש את התנועה הלאומית, בגוון ערכי-יהודי ייחודי, כפי שניסה ביאליק עצמו לעשות. רוצה לומר, בית המדרש יוכל להחיות את 'הזמן הזה' על ידי ה'ימים ההם' ולשחרר את 'הימים ההם' על ידי 'הזמן הזה'- לחפור מחדש את הבארות שנסתמו מימי אבותינו.

הציונות, שמטרתה מעולם לא הסתכמה בבניית מדינה חזקה, מלכתחילה הכילה עומק רוחני ויומרות מוסריות כאלה, שרק המסורת היהודית יכולה לספק לתנועה הלאומית. שורשי התנועה נטועים בבתי המדרש של הוגיה הדתיים והמשכילים כאחד: גרץ וקרוכמאל, קלישר ואלקלעי, הס ואחד העם, גורדון וקוק, כל שעשו היה לפרש את התורה לתקופתם לבני דורם, היינו, שיבה לארץ, לעבודה ולאדמה, תחיית התרבות הרוחנית היהודית ותיקון של העם והאדם. ואולם, התנועה צמחה על בסיס ערכים מוסריים ומטרות חברתיות ותרבותיות כבירות אלה, נתדלדלה בימינו לכדי פרפראזות ריקות על שלום, ביטחון וצמיחה כלכלית. את התשובה לבור הרוחני הזה יכול בית המדרש שלנו לספק בכך שיחזיר לתמונה הישראלית את כל נפח התרבות והמסורת היהודית מיוחנן בן זכאי ועד אחד העם.

בית המדרש שלנו הוא אמנם אבן הראשה של המפעל הזה, אך עלינו המלאכה להמשיך לפתחו ולקדמו. הצעד הבא, כפי שאני רואה זאת, הוא הקמת מקום משלנו, בית מדרש עצמאי של תנועת הבוגרים בירושלים ובכל מקום אחר. בית מדרש שלא יכשיר חניכים, אלא ייתן מקום לכישרונותיהם ושאיפותיהם של בוגרי המדרשה. שם ידונו כל הנושאים שלדעתנו דורשים דיון. שם יהיה מקום לחברותות, לקבוצות ולקהילות, לאירועים ולערבי התרבות. שם יתקיים הלימוד ומשם יצא המעשה.

”רבותי, יש אגדה עתיקה בישראל, כי בימות הגאולה עתידים בתי-כנסיות ובתי-מדרשות שבגולה להיעקר, הם וחוליות אדמתם עמם, ולבא לארץ ישראל... בית-המדרש לתורה ולחכמה... יהיה משונה הרבה גם בחומר הבניין וגם בתוכנו ובצורתו מבתי-המדרש הישנים. אבל, רבותי, בתוך תלי החרבות של הבתים הקדושים ההם עוד יש הרבה אבנים שלמות, אבני גזית, שיכולות לשמש אבני שתיה ואבני יסוד לבניינו החדש. אל נא ימאסו הבונים באבנים האלה... מי יתן ולא תשכחנה האבנים האלה! מי יתן וידענו להרים את החכמה ואת המדע, אשר יצאו מן הבית הזה, אל אותו הגובה המוסרי, שהרים אליו עמנו את תורתו.”^[5]

^[1] חנ"ב, 'לפתיחת האוניברסיטה העברית', תרפ"ה.

^[2] הציטוטים מתוך חנ"ב, 'על סף בית המדרש', תרנ"ד.

^[3] למשל ב-'על סף בית המדרש' וב-'לבדי'.

^[4] חנ"ב, 'על סף בית המדרש', תרנ"ד.

^[5] חנ"ב, 'לפתיחת האוניברסיטה העברית', תרפ"ה.

לא תַעֲשֶׂה לְךָ

מתן שורק

כְּמוֹ פֶּסֶל
כְּמוֹזֵיאוֹן
שֶׁבִצְבָּעָעִיו הָעַזִּים
פְּאֵר מִקְדָּשׁ
כֶּךָ הָעֶבֶר
מֵאֲרִיךְ אֶף
גָּאֵה וְחָזֵר.

וְכִמוֹ תַצְלוֹם
דְּהוּי וְנֶשֶׁן
מִיָּמִיו שֶׁל סָבָא
כֶּךָ כֵּל תִּקְוָפָה
נִצְבָּעַת אֵט
כְּשֶׁלֶל גְּנִים שֶׁל
שָׁחַר אוֹ לָךְ.

גדי ורשבסקי, המשך ו'

קהילות

קהילת אלון דרום

קמה ע"י בוגרי מחזור ב' (2008) של תוכנית אלול יחד עם חברים נוספים. מאז הקמתה הצטרפו לקהילה בוגרי מחזורים ותוכניות נוספים של המדרשה וסטודנטים נוספים. חברי הקהילה עוסקים בחיפוש אחר שיתוף באורח החיים היהודי שלהם ובמציאת משמעותה ותפקידה של הקהילה באורח חייהם. בקהילה כ-20 חברים בעלות ובעלי גישות שונות ביחסם להלכה ולמסורת. הפעילות המרכזית של הקהילה הוא ערב לימוד שבו לומדים בחברותא ובדיון תכנים שונים הנוגעים ביהדות ובזהות יהודית-ישראלית (נושאים שונים ביהדות, הגות ציונית, ספרות וכד'). בנוסף, חברי הקהילה מקיימים שבתות משותפות שכוללות סעודות ולמידה. חברי הקהילה מזמינים אנשים נוספים לשיח היהודי ברוח הקהילה והמדרשה בפעילות חינוכית וארגון אירועים. כרגע פועלים לחידוש פרויקט "פותרים חודש", הרצאות פתוחות לקהל הרחב המתקיימות בראשי חודשים בשיתוף עם המדרשה ואגודת הסטודנטים; מנחים סדנא בנושא החגים במכינת עמי-חי שבכרמים ופועלים ליצירת טקס קבלת שבת עבור חברי הקהילה וסטודנטים נוספים.

הקהילה פתוחה להצטרפות חברים חדשים עזרא: 0547632589 ezrabrom@gmail.com

קהילת ירושלים – אלול ב' ו-ג'

בקהילת ירושלים הותיקה מתחילה שנת לימוד ופעילות שלישית בסימן של התחדשות. אנחנו באמצעו של תהליך גיבוש של קבוצה מאוחדת של אלול ב' ואלול ג' ושל בוגרים נוספים של המדרשה. יותר מתמיד, עכשיו הזמן להצטרף ולהיות חלק. נפגשים מדי שבוע ללימוד משותף של מערכי המדרשה או נושאים אחרים הקרובים ללבנו. המפגש נערך כל פעם בדירה של אחד או אחת מחברי הקהילה. עבורנו, הקהילה מהווה מקום שמאפשר לנו לעסוק לפחות ערב אחד בשבוע בלימוד לשם הלימוד, בנושאים שמעשירים אותנו, בטקסטים ששייכים לעולמות תוכן שחשובים לנו. זוהי מסגרת נוספת עבור כל אחד מאיתנו מעבר למסגרות של לימודים/עבודה/וכו', מסגרת של אווירה טובה, של קולות מגוונים ומעניינים, של שיח בין אנשים שמגיעים מרקעים שונים אבל מרגישים מאוד קרובים. מוזמנים להגיע לבקר ולהשתתף במפגש לימוד – תהיו איתנו בקשר כדי לדעת לאיזו דירה להגיע...

רגב 0542547117 regevbd@gmail.com אביגיל 0524213440 avigayil.heimowitz@gmail.com

קהילת ירושלים- אלול ד' אלון

נפגשת בימי רביעי פעם בשבועיים לטובת לימוד מעמיק ומפגש חברי על כוס קפה ועוגיות בביתם הפרטי של אחד מחברי וחברות הקהילה הפרושים ברחבי העיר. מאז סיום תוכנית אלול ד' ועד היום, התקיימו שישה מפגשים שכללו לימוד בנושאים שונים- מכתבי אפלטון דרך 'מעשה מרכבה' ועד סיפור קין והבל- המועברים על ידי אחד מחברי הקהילה הבוחר לשתף ולהעשיר אותנו בנושא הקרוב לליבו. בהמשך, צפויים לנו עוד שיעורים נוספים בנושאים מגוונים, ערב גיבוש ואפילו טיול ערב ברחבי העיר. בקיצור, יהיה מעניין. אדם ונדב, בשם כל חברות וחברי קהילת ירושלים, אלול ד' אלון.

נדב-0526598668 אדם-0548178711 adam.shahaf@gmail.com

קהילת מרכז

אנחנו נפגשים פעם בשבוע בסמינר הקיבוצים בשעה 20:00 בול. עד שכולם מגיעים אנחנו קוראים בספר ילדים תורן. ולאחר מכן אנחנו פוצחים בלימוד. השנה אנחנו בונים לעצמנו את סבבי הלימוד. מוזמנים להצטרף.

לפרטים נוספים: לאה צחור 0547432165 the.tzahor@gmail.com

חיפה

בוגרי המדרשה הדרים להם בחיפה מוזמנים ללמוד בבית המדרש של 'רוח חדשה' בחיפה. בית המדרש הנו פלורליסטי ומקיים לימוד פתוח של דתיים וחילוניים ובוגרי המדרשה (פליטי קהילת חיפה) ואחרים... הלימוד מתקיים מדי יום חמישי בין השעות 17:00-22:00 בשלוחת מתנ"ס הדר רחוב טבריה 15 (שעור ראשון ב- 17 ושני ב- 19 בסגנון 'עין פרת' המוכר והטוב). מוזמנים להצטרף: אורית רוזנבליט 054-6385462, ruachadsha@gmail.com

אף על פי שאמרו לי שזה לא יצליח...

אף על פי שאמרו להם שזה חלום, שאין שום סיכוי שאפשר יהיה להגשימו...

אף על פי שגם אני נגעת בקצות הייאוש...

אף על פי שזה לא נראה הגיוני...

אף על פי כן!!

אף על פי כן -

המתקן החברתי מול האדישות הציבורית

אף על פי כן - הפרט אל מול המערכות

מהו ה"אף על פי כן" שלכם?

הגיליון השישי של 'דעת פרת' יוצא לדרך!

אנו מזמינים אתכם לכתוב לנו בנושא **אף על פי כן**, וגם בהקשרו לחג הפורים.

נשמח לקבל כתבי הגות, שירים, סיפורים, פרוזה, תמונות, ציורים ועיצובים לשער.

שלחו יצירות לכתובתנו daatprat@gmail.com עד ליום ז' באדר א', 11.02.2011